

- 1572 -

ZUTPHEN

WREEDE MOORDERY ZUTPHEN

<p>Zutphen besich met verdragen Merckten niet de boose lagen Van den Spangiaert vol bedroch Tiwelck veel lieden heuget noch Als den Ysel was bevrooren Wie vermach dit aen te hooren Sonder weenen, wie sal niet Schricken van dit swaer verdriet</p>	10	<p>Uytgetrocken naecte lieden Konden niet den Doot ontvlieden Maer sy iogens onder ys Man en vroulonck out en grys Voor het vriendelyck ontfangen Wert het ouerschot gehangen Staecken Boomen galgen velt Toonden daer het Spaens geweld</p>
---	----	--

Don Frederic, Soon van van den Harrog Alba, d'afgevallene Steden in Over-Yssel, het Graaffschap Zutphen en daar omtrent, weder veroveret en in syn magt gekregen hebbende, regt in de Staat Zutphen, een overgrootte Moordery en alderhande onmenschelijke wreetsbeden aan oeffenende aldaar een straffe, die alle reden en maat te boven ging.

- 1533-1584 -

WILLEM VAN ORANJE EN ZIJN VROUWEN

- 1564 -

TOESPRAAK WILLEM VAN ORANJE

- 1568 -

FILIPS II EN WILLEM VAN ORANJE

<p>Veruuen, der krieg, helt den heg, der frist, die wort ist,</p>	<p>Voest er kein orten hat im land, Hat er den Duz de alba gant, Gast er dor in verrietz den krieg, Zu dem, dawis ich auch nicht Ping, Ist der Prinz von brauen, Ostfang dich nicht worden geseg,</p>	<p>Sein vnder bon hals'aw der graf, Zyflitz Duz de alba antraf, Hat geslitten der roedgedorn, Doruber sein vnder verlor, Dy, wan der aktijs kommen ist, Zu flitz sein vnder zu der frist,</p>	<p>Gott mocht alt Ding zu Dem blindstirgen h Dud dem greszen o Christ menschen moht Nicht ist der frist Dieweil ungenis ist</p>
---	---	---	---

- 1533-1584 -

Willem van Oranje is vier keer getrouwd geweest. Na zijn dood werd hij in 1584 opgevolgd door de landsadvocaat Van Oldenbarnevelt. Zijn zoon Maurits werd aanvoerder van het leger. Zijn moeder is Anna van Saksen, die we hier zien.

- 1572 -

In juni 1572 werd Zutphen ingenomen door de zwager van Willem van Oranje, Willem van den Bergh. De katholieke kerken en kloosters werden verwoest. Onschuldige monniken werden gedood en nonnen werden verkracht. Op 12 november veroverde de opvolger van Alva, Don Frederik, de stad en nam wraak. Ruim 500 mensen zouden zijn vermoord. De Spanjaarden namen letterlijk wraak.

Hoe worden tegenwoordig oorlogsmisdadigers aangepakt?

WRE... HEN
Zutphen Merckte Van de Tewelcke Als der Wie ver Sonder Schrick
Don Over-ff mags gek nien, graf in Nefswa eig. Sein? akter
Steden in ort en in syn dery en al- derhande onmenschelike wreetsbeden aan oeffenende aldaar een straffe, die alle reden en maat te boven ging.
10.

- 1568 -

De Spaanse koning Filips II is hier afgebeeld tegenover Willem van Oranje. Beide mannen zijn afgebeeld in hun wapenrusting. Op de achtergrond zie je de legers van Oranje die over de Maas trekken. In de verte ligt Maastricht.

V: G: G: KVNIG: INN: HISPANIEN: vs: WILLHELM: V: G: G: PRINCE: nien, graf in Nefswa eig. Sein? akter
Nien, er kin erkin hat im Paul, Sein bruder von Nefswa der graf, Gott mocht all Ding z
Was er den Ditz de alba gfant, Syllich Ditz de alba antraf, Dem blinden Ditz
Was er bor in der ritz den krieg, Hat gestriken der hoolgedern, Doud dem grefzen
In dem, Dawa ich auch nicht Pleg, Dorauber sein bruder verloru, Oef menschen wolk voor
Ist der prins von Oranien, Dits wien der elckst kommen ist, Ditz ist deser frid
Ist Ditz ist, Oxtung Ditz nicht hoorden gesehn, Zu giff sein bruder zu der frist, Ditz wien ingemis ist

- 1564 -

Op oudejaarsavond 1564 hield Willem van Oranje een toespraak voor de Raad van State in Brussel. Wat hij vertelde was zo schokkend dat één van de luisteraars op weg naar huis een hartaanval kreeg. „Ik ben aan het katholieke geloof gehecht. Ik kan het niet goedkeuren dat vorsten over het geweten van hun onderdanen willen heersen. Ze mogen hun de vrijheid van geloof en godsdienst niet ontnemen!”

- 1584 -
**WILLEM VAN ORANJE
VERMOORD**

- 2022 -
MUURSCHILDING

- 2022 -
**EEN PRINSE
VAN ORANJE**

- 2022 -
**MUTS MET HET
WILHELMUS**

- 2022 -

Een muurschildering op een elektriciteitshuisje in Leiden aan de Willem de Zwijgerlaan. Links zie je Willem zoals hij erin 1580 ongeveer uitzag. Rechts zie je een uitspraak van hem: "Ik kan niet goedkeuren dat vorsten hun onderdanen het recht op geloof en religie ontnemen."

- 1584 -

De fanatieke katholieke Balthasar Gerards reisde naar Delft. Daar woonde Willem van Oranje in het Prinsenhof. Balthasar verstopte zich daar op 10 juli 1584 met twee pistolen achter een pilaar en wachtte de prins op. Hij trof Willem van Oranje met enkele dodelijke schoten. Willem stierf, zijn laatste woorden (in het Frans) zouden zijn geweest: "God, wees mijn ziel genadig... God, ontferm u over dit arme volk."

- 2022 -

Bij schaatswedstrijden in Nederland werd deze muts gratis uitgedeeld. Op de oranje rand staat het eerste couplet van het Wilhelmus: "Wilhelmus van Nassouwe ben ik van Duitsen bloed den vaderland getrouwe blijf ik tot in den dood."

- 2022 -

Wedstrijden van het Nederlands voetbalelftal beginnen altijd met het Wilhelmus. Koning Willem-Alexander is ook prins van Oranje-Nassau. "Een Prinse van Oranje ben ik, vrij onverveerd, den Koning van Hispanje heb ik altijd geëerd"

- 1572 -

WATERGEUZEN NEMEN DEEN BRIELIN

- 1566 -

GEUZENPENNING

monck philips van spaenien doer synen raet
inden bischop ende inquisiteurs heeft dat gawe
der landt laten comen in groot verdriet
Le roy philip de spenie par la playnte des
Eseck et inquisiteurs a delayés le pais
bas en grand dolours 1572

- 1566 - FILIPS II EN KATHOLIEKEN

moncken togen nae hispanien
e hebben geschapht dat gawe
Dens moyne se parloient en spaenie et
Playnderent au roy a grand tresve

- 1566-1597 - SPAANSE

OVERHEERSING NEDERLANDT

Nederlanders wilt aenschouwen
En wilt in memory houwen
T'geen u hier is afgebeelt
Hoe men met u heeft gespeelt
Hoe aen galgen staecken Boomen
Haer het leven wert benomen
En vergoten is haer bloet
Daer ghy van syt op gevoet
Hoe de landen syn bedurven
Wat daer menschen syn gesturven
Daer den bloethondt hem vermeet
Dat hy achtien Duyzent weet
Die syn Beulen nederhielen
En tot lust der Spaensche fielen
Van het leven syn ontbloot
En ontschuldich syn' gedoot

In dese Afbeeldinge word in't generaal verতোont de Tyrannige en Strenge ver-
volgingen, dewelke uit kragt der Bloedige Placcaten soo van Keyser Carel de V. als
door sijn Soon Coning Philippus den II. uitgegeven, zijn gepleegt tegens de Belyders
van de suyvere en waare Gods-dienst sonder onderscheid van Staat, Ouderdom of
Geslagte, waar door veele duysenden op alderhande wreede en onmenschelijke ma-
nieren en straffen omgekomen zijn.

- 1566 -

In 1566 protesteerden in Brussel zo'n 200 Nederlandse edelen tegen de strenge maatregelen van de Spanjaarden. Zij werden uitgescholten met de scheldnaam gueux. Dat is Frans voor bedelaars. Gueux werd 'geuzen' in het Nederlands. Daarom droegen die Nederlandse edelen een geuzenpenning..

- 1572 -

Onder leiding van Lumey namen de watergeuzen Den Briel in op 1 april 1572. De bekende uitspraak hierbij is: "Op 1 april verloor Alva zijn bril" (eigenlijk: "Op 1 april verloor Alva Den Briel") Een lied hierover begint met: "In naam van Oranje doe open de poort. De Watergeus ligt aan de wal."

**- 1572 -
MOORD OP
FRANSE
PROTESTANTEN**

**- 1568 -
SLAG BIJ HEILIGERLEE**

**- 1581 -
PLAKKAAT
VAN
VERLATINGE**

**- 1570 -
DE SCHAAR
VAN ALVA**

- 1568 -

Willem was veilig in zijn kasteel in Dillenburg in Duitsland. Vanuit Dillenburg stelde hij een leger samen om de Spanjaarden in de Nederlanden te bestrijden. Hij kreeg daarbij hulp van zijn vier broers. Zijn broer Adolf sneuvelde in 1568 bij de Slag van Heiligerlee. Deze slag was het begin van de Opstand tegen de Spaanse overheersers.

- 1557 -

Op de prent zie je de moord op de Franse hugenoten (protestanten) tijdens de Bartholomeüsnacht van 23 op 24 augustus 1572. Tussen de 5000 en 30.000 hugenoten werden gedood. Ook later werden de hugenoten in Frankrijk vervolgd.

Waarom vluchtten veel hugenoten naar de Nederlanden?

- 1570 -

De Spaanse hertog van Alva heeft een grote schaar in zijn handen.

Hoe kun je zien dat Alva de steun van de Spaanse koning kreeg?

De schaar gebruikte Alva: "om de inwoners van de Nederlanden te scheren en tot bedelaars te maken".

- 1581 -

Het Plakkaat van Verlatinge werd op 26 juli 1581 ondertekend door de provincies die in opstand waren tegen Spanje. Samen verklaarden zij dat de Spaanse koning niet langer koning van de Nederlanden was.

Hoe zouden we tegenwoordig zo'n verklaring noemen?

- 1573 -
HAARLEM,
KENAU

- 1572 -
NAARDEN DOOR
DE SPANJAARDEN
VEROVERD

- 1579 -
UNIE VAN
UTRECHT

- 1572-1573 -
BELEG VAN
HAARLEM

- 1572 -

Op 1 december 1572 werden zo'n 800 inwoners van Naarden door de Spanjaarden gedood. De stad had zich al aan de troepen overgegeven. Volgens de Spanjaarden schoten de burgers van Naarden op hen. Dat gebeurde tijdens de onderhandelingen over de overgave van de stad. De Spanjaarden veroverden hierop de stad en doodden alle gewapende burgers.

[Hoe zouden we tegenwoordig deze acties van de Spanjaarden noemen?](#)

- 1572 -

Dit is een portret van Kenau Simonsdochter Hasselaer. Ze staat voor de Haarlemse wallen, de verdedigingsmuren. Volgens de tekenaar was ze een moedige heldin van 46 jaar. Tijdens het beleg was ze kapitein. Ze heeft met haar wapens en driehonderd vrouwen gevochten tegen de Spanjaarden.

[Waarom is het verhaal over Kenau zo bijzonder?](#)

- 1572-1573 -

Op 4 juli 1572 koos Haarlem de kant van de opstandelingen. Na de moorden in Zutphen en Naarden ging Don Frederik op 3 december naar Haarlem. Hij was de zoon van Alva. Het beleg duurde zeven maanden. Op 13 juli 1573 gaf Haarlem zich door de voedseltekorten over aan de Spanjaarden.

- 1579 -

Op 23 januari 1579 tekende een aantal Nederlandse gewesten een overeenkomst: de Unie van Utrecht. In deze overeenkomst gingen de gewesten samenwerken om de Spanjaarden het land uit te jagen. Ook regelden ze enkele zaken op het gebied van het leger, belasting en godsdienst.

**- 1566 -
BEELDENSTORM**

**- 1572 -
DORDRECHT
EERSTE VRIJE
STATENVERGADERING**

**- 1572 -
MARTELAREN
VAN
GORCUM**

**- 1571 -
STANDBEELD VAN
ALVA,
ANTWERPEN**

- 1572 -

Op 19 juli 1572 begon de Eerste Vrije Statenvergadering. De Statenvergadering was een vergadering van steden en gewesten. Willem van Oranje werd tot stadhouder uitgeroepen, hij kreeg geld voor zijn troepen en de aanwezigen spraken over godsdienstvrijheid. Deze vergadering was een belangrijke eerste stap in de onafhankelijkheid van de Nederlanden.

- 1566 -

Je ziet hier de vernieling van de roomskatholieke Onze-Lieve-Vrouwekathedraal in Antwerpen op 20 augustus 1566. De tekening is gemaakt door Frans Hogenberg.

Wat denk je: was deze tekenaar een protestant of een katholiek?

- 1571 -

Het standbeeld van de hertog van Alva werd door hemzelf opgericht in 1571. Het stond op de binnenplaats van het kasteel in Antwerpen.

Hoe vind je dat als iemand een standbeeld voor zichzelf opricht in de stad van de vijand?

- 1572 -

Op 26 juni 1572 werd de stad Gorinchem door de geuzen ingenomen. De bezetters werkten samen met Willem van Oranje. Ze beloofden de inwoners geloofsvrijheid. Toch werden negentien priesters gevangengenomen en gefolterd. Op 9 juli 1572 werden deze priesters bij Den Briel opgehangen in een schuur die bij een vernietigd klooster hoorde.

Wat denk je dat Willem van Oranje hiervan vond?

- 1554 -
WILLEM VAN
ORANJE

- 1572 -
ALVA VERMOORDT ON-
SCHULDIGE INWONERS
VAN DE
NDERLANDEN

- 1572 -
WILLEM VAN ORANJE
EN VRIJHEID VAN
GODSDIENST

- 1572 -

Het lijkt alsof Alva een baby gaat opeten. Wat wil de tekenaar hiermee laten zien? Alva liet de graven Egmont en Horne onthoofden. Ze waren het niet eens met de vervolging van de protestanten door de Spanjaarden.

- 1554 -

Willem had onder de Spaanse koningen Karel V en Filips II belangrijke functies. Hij was legeraanvoerder en in 1559 werd hij stadhouder van Holland, Zeeland en Utrecht. Filips II ging niet zo goed om met de edelen. Ook trad hij behoorlijk streng op tegen de protestanten.

Waarom verslechterde hierdoor de band tussen Willem en Filips II?

- 1572 -

De Statenvergadering in Dordrecht benoemde Willem van Oranje als stadhouder. Tegelijkertijd bleven de Staten wel trouw aan de Spaanse koning Filips II. Van Willem van Oranje kregen protestanten en katholieken de vrijheid om eigen kerkdiensten te houden.

- 1568 -

De hertog van Alba werd door de Spaanse koning Filips II naar de Nederlanden gestuurd. Hij was een generaal en werd landvoogd in de Nederlanden. In de Nederlanden werd hij IJzeren Hertog genoemd. Hij trad bijvoorbeeld hard op tegen de protestanten.

Waarom werd Alba in Spanje de Grote Hertog genoemd?

- 1572 -
WILLEM VAN DER
MARCK

- 1572 -

Van der Marck, heer van Lumey, was de aanvoerder van de watergeuzen.

Op de achtergrond is de stad Den Briel te zien.

Samen met zijn mannen veroverde Lumey deze stad op 1 april 1572.

Lumey stond bekend als een wrede geuzenleider. Willem van Oranje ontsloeg Lumey hierom.

[Wat zegt dat over Willem van Oranje?](#)